

Raamat legendaarse anatoomiaõppejõu ning seeneteadlase elust ja tööst

Eduard Viira – Eesti Seeniorkirurgide Selts

Üks ja ainus härra “Manna”.
Valter Pärtelpoeg – anatoom ja mükoloog
Koostaja ja väljaandja Ago Pärtelpoeg
Tartu, 2010, 299 lk

Valter Pärtelpoja (1900–1971) maine teekond algas Peterburis, kus ta isa oli trüki-koja juhataja. Peterburis mõõduisid ka tema lapsepõlv ja kooliaastad. Raamatust selgub, et 1918. aasta sügisel õnnestus noorel Valteril koos emaga Riia kaudu Eestisse tulla ja elama jääda Luunja valda. 1919. aasta kevadel mobiliseeriti V. Pärtelpoeg Vabadussõtta, kus ta teenis Tartu koolipoiste pataljonis ning omandas velskrikutse. 1920. a immatrikuleeriti Valter Pärtelpoeg TÜ arstiteaduskonda, mille ta lõpetas 1926. a. Järgnes töötamine anatoomia instituudis nooremassistendina, prosektoarina, vanemõpetajana ja dotsendina – kõik see kestis väikeste vaheaegadega kokku 45 aastat. 1945–1950 oli ta TRÜ anatoomiakateedri juhataja. Juba 1930. aastatel hakkas Pärtelpoeg kirjutama doktoritööd teemal „Lülide välis- ja siseehituse olenevus nende ülesandeist passiivses liikumisaparaadis”, kuid see töö jäi mitmel põhjusel kaitsmata.

Käesoleva aasta sügisel toimusid Tartus ja Tallinnas raamatu “Üks ja ainus härra “Manna”” esitlused, millega tähistati ka Valter Pärtelpoja 110. sünniaastapäeva. Tartus toimus raamatu tutvustus 8. oktoobril TÜ arstiteaduskonna aastapäeva ürituste raames ning vana anatoomikumi ringauditooriumisse kogunes umbes

90 eri põlvkondade arsti, õppejõudu, samuti sõpru ja tuttavaid.

Kokkutuleku avasõnad lausus Tartu Ülikooli arstiteaduskonna dekaan prof **Joel Starkopf**: “Kui anatoomia instituudi juhataja prof Andres Arend küsis, kas ma tean, kes on Manna, olin sunnitud ütleva, et mind ta küll ei õpetanud. Nähes täna seda suurt arvu inimesi, kes on siia tulnud, on ütlematagi selge, et see mees oli legendaarne.” Prof **Andres Arend** lisas, et enamikust arstiteaduskonna õppejõududest on erinevates teatmeteostes kirjutatud, aga mitte kõik koloriitsed isikud pole piisavalt tähelepanu saanud. Raamat Roosamannast püüab seda lünka täita.

Pikema kõnega esines ajaloolane **Hillar Palamets**, kes oli konsultandiks raamatu koostamisel ja elulooliste andmete süstematiseerimisel. Ta selgitas: “Möödunud aastatuhande lõpul pöördus minu poole malbe

Anatoomiadotsent Valter Pärtelpoja ehk legendaarse Roosamanna mälestusraamatu esitlus vanas anatoomikumis 8. oktoobril 2010. Esiplaanil emeriitprofessor Selma Teesalu ja ajaloolane Hillar Palamets. Foto: Malle Elvet.

olemisega raadiohääli Ago Pärtelpoeg ning teatas, et avastas Jakobsoni 18 maja keldrist mitu suurt kasti oma vanaonu Valter Pärtelpoega ülestähendustega, ja küsis, kas neil on mingit väärtust. Nendes kastides oli hulgaliselt 2kopikalisi joonimata vihikuid, millesse Valter oli alustanud oma noorusmälestuste kirjutamist. Käekiri oli õnneks loetav, aga ta oli jätnud märkmed süstematiseerimata. Läbitöötamise järel andsime materjalid säilitamiseks ülikooli raamatukogule. Juba siis hakkas kooruma mõte anda kunagi välja tema elulooaamat. See tekst pole läbi komponeeritud pikkade tarkade lausetega, pigem on see vaba meenutuste vool. Siin torkab silma üks suur ebaproportsionaalsus, mis on omane paljudele prominentide mälestustele. Lapsepõlv, kooliaastad ja noorus on tohutult üle pausutatud, kui aga jõutakse olulise juurde, siis muututakse väga lakooniliseks. Mõni prominent on jätnud kõige olulisema üldse kirjutamata.

1950. aastate keskel ise ülikoolis õppides ja 2 aastat tihedalt teiste meditsiinitudengite kõrval elades nägin akadeemilise folkloori kujunemist, kus põhikangelaseks oli Roosamannaks kutsutud segaselt lugev, aga tudengitele väga tugeva mulje jätnud dotsent Pärtelpoeg. Ta oli ju esimene, kellega suheldi, ja esimene armastus on ikka kõige tugevam, nii ka õppejõudude vastu. Ja loengutel ei rääkinud ta mitte ainult anatoomiast, vaid ka seentest. Ning tihti kõneles ka prantsuse keeles, demonstreerides tudengitele, kui ilus see on.”

TÜ emeriitprofessor **Kuulo Kalamees** rõhutas: „Valter Pärtelpoeg oli korüfee seente alal. Mul on hea meel, et raamatu kaanele on märgitud, et ta oli anatoom ja mükoloog, see liigutas mu südant väga. Valter Pärtelpoeg kuulub kahtlemata niisuguste inimeste hulka, kelle kohta on vale öelda amatöör või asjaarmastaja, ta oli seeneteadlane. Tutvusin bioloogiatudengina isiklikult Valteriga alles 1955. aastal, kuid teadsin teda juba töö järgi, mis ilmus

1939. aastal Eesti Looduses, milles Valter avaldas põhjaliku vaatluse 1938. aasta sügisest seenesaagist. Väga tihe läbikäimine oli meil 1960. aastatel. Käisime koos Kagu-Eesti metsades: Valgemetsa-Kiidjärve-Taevaskoja metsad oleme seenestiku seisukohalt väga põhjalikult läbi uurinud. Kui me koos metsast oma seenekorvidega tulime, siis me läksime tavaliselt Valteri koju Tartus Jakobsoni tänaval ning vaatasime materjali läbi ja määrasime seeni. Valteri teadmised seentest olid minuga võrreldes palju suuremad, ma olin siis alles algaja ning ma õppisin temalt tohutul palju. Mind hämmastas tema tohutu kõrge eruditsioon seente alal, tema teadmiste suurus. Ta tundis kõiki seeni nende ladinakeelsete nimede järgi. Ma tean, et juba enne Teist maailmasõda olid Valteril olemas prantsuskeelsed seenteraamatud, mis tolle aja kohta olid küllaldased selleks, et seeneliike määrata. Siia maani ma ei teadnud, et Valter on seeni ka joonistanud. Siin raamatus on avaldatud mitmed tema joonised, need on värvilised ja väga täpsed, juures on ladinakeelsed nimed ja saksa-keelsed kommentaarid. Valter innustas ka teisi oma seeneharrastuse juurde. Tihti unustas ta loengus ära, et ta on ka anatoom, ja kukkus üliõpilastele rääkima seentest, kuna ta oli neist nii vaimustatud. Valter kuulub kahtlemata meie mükoloogia kullafondi.”

Dotsent Valter Pärtelpoeg oli südamlilik, alati sõbralik, naeratav ja jutukas õppejõud. Õpetas ainet hästi, õppejõuna oli täpne ja üliõpilaste seas populaarne, aga samas ka nõudlik. Mul on kahju, et meie kohtumised pärast ülikooli lõpetamist 1957. aastal jäid harvaks, kuid iga kohtumine temaga andis juurde elurõõmu! Tihti vahetasime ka anekdoote. Raamat tasub lugemist: see on siiras ning näitab hästi, kuidas tudengid armastasid Roosamannat.

eduardviira@hotmail.ee